

**HỘI THI TÌM HIỂU GIÁ TRỊ
VĂN HÓA – LỊCH SỬ ĐỒNG NAI 2014**
Danh nhân ĐOÀN VĂN CỰ

Đất nước ta trải qua hơn 4000 năm dựng và giữ nước đầy thăng trầm, biến động, từ đó, sản sinh ra những con người cao đẹp cả về nhân cách lẫn tài năng. Mỗi tấc đất quê hương ta đều thấm đẫm mồ hôi xương máu của biết bao con người đã hi sinh bản thân để bảo vệ độc lập, tự do dân tộc. Trong đó không thể không kể đến mảnh đất Đồng Nai – nơi sản sinh ra vô số vị anh hùng có đóng góp to lớn trong suốt hai cuộc kháng chiến chống Pháp và chống Mỹ. Và một trong những danh nhân tiêu biểu của mảnh đất Đồng Nai nói riêng và của tổ quốc Việt Nam nói chung chính là Đoàn Văn Cự – người đã hi sinh cả cuộc đời mình cho công cuộc đấu tranh giải phóng đất nước.

Đoàn Văn Cự (1835-1905), là một thủ lĩnh kháng Pháp tại Biên Hòa (Đồng Nai). Tuy hoạt động của ông bị đối phương nhanh chóng dập tắt, nhưng đã có ảnh hưởng sâu rộng ở vùng miền Đông Nam Bộ trong những thập niên đầu thế kỷ 20.

Gian chính điện thờ Đoàn Văn Cự và 16 nghĩa binh.

I. Đoàn Văn Cự - người dành cả cuộc đời để bảo vệ độc lập dân tộc.

Tiểu sử Đoàn Văn Cự và quá trình hoạt động kháng chiến của ông.

Đoàn Văn Cự sinh năm Ất Mùi (1835) tại làng Bình An, huyện Bình An, tỉnh Biên Hòa (nay là quận Thủ Đức, thành phố Hồ Chí Minh).

Đoàn Văn Cự cư ngụ tại một nơi hẻo lánh ở ấp Vĩnh Cửu thuộc xã Tam Hiệp, huyện Châu Thành, tỉnh Biên Hòa xưa (nay thuộc phường Tam Hiệp, thành phố Biên Hòa, tỉnh Đồng Nai) sống bằng nghề dạy học và hốt thuốc, nên được gọi là **ông thầy Cự**. Nhờ vậy, ông che tai mắt thực dân Pháp được một thời gian, để có thể bí mật tuyên truyền và chiêu tập những người dân có cùng chí hướng.

Được tin tưởng, đông đảo người dân ở các vùng Chợ Đồn, Chợ Chiểu, Bình Đa, Cù lao Phố, Núi Nứa (nay thuộc Bà Rịa)...đã tình nguyện đi theo và ủng hộ ông. Để chuẩn bị cho đại cuộc đánh Pháp, ông Cự chọn vùng Bung Kiệu (thuộc xã Tam Hiệp) làm căn cứ, tổ chức lượng theo theo lối Thiên Địa Hội (còn gọi là Hội kín), đồng thời cho tích lũy lương thực, mua sắm khí giới, lập lò rèn vũ khí, luyện tập nghĩa quân...

Mọi việc còn đang trong giai đoạn chuẩn bị, thì thực dân Pháp dò la được. Sáng ngày 12 tháng 4 năm 1905, một số lính *mã tà* (cảnh sát thời Pháp thuộc) do một viên quan ba (đại úy) chỉ huy kéo vào căn cứ Bung Kiệu. Thừa lúc nghĩa quân canh phòng sơ ý, quân Pháp liền xông thẳng vào ngôi nhà Đoàn Văn Cự đang ở. Trước bàn thờ Tổ, Đoàn Văn Cự trong bộ trang phục uy nghi, vừa thấy viên quan ba dẫn lính vào liền vung đoản đao chém thẳng. Viên quan ba bị thương nhưng kịp rút súng bắn chết ông (thọ 70 tuổi).

Sau khi giết được thủ lĩnh Đoàn Văn Cự, viên quan ba cho lính đốt phá căn cứ, bắn giết và truy đuổi nghĩa quân cho đến ngày hôm sau. Kết cuộc, ngoài Đoàn Văn Cự, còn có thêm 16 nghĩa quân bị hy sinh tại trận. Sau đó, quân Pháp bắt dân làng chôn Đoàn Văn Cự cùng với 16 nghĩa quân vào một hố lớn. Ngôi mộ chung chôn thủ lĩnh Đoàn Văn Cự cùng 16 nghĩa quân, tọa lạc trên khu đất cạnh dòng suối Linh Tuyền (gọi tắt là suối Linh), thuộc phường Long Bình, cách trung tâm thành phố Biên Hòa chừng 8km. Ban đầu, chỉ là một ngôi mộ đơn sơ. Năm 1956, được nhân dân địa phương xây đắp lại nhưng quy mô nhỏ, mãi đến 1990 ngôi mộ mới được xây dựng bề thế như hiện nay.

Khu mộ Đoàn Văn Cự và 16 nghĩa binh.

Toàn cảnh khu mộ Đoàn Văn Cự và 16 nghĩa binh.

Với 70 năm cống hiến hết mình cho dân tộc, Đoàn Văn Cự đã để lại cho đời sau nhiều giá trị nhân văn sâu sắc, đó là việc đề cao, củng cố tinh thần yêu nước của nhân dân ta, từ đó trở thành tấm gương sáng cho các thế hệ sau học hỏi, noi theo. Và cho dù hoạt động của ông đã bị thực dân Pháp dập tắt từ khá sớm, ông cũng đã đóng góp một phần công lao to lớn vào độc lập chung của dân tộc, góp phần đẩy lùi sự nô dịch của thực dân Pháp trên nhân dân ta, đất nước ta.

Ghi nhận những công lao to lớn ấy, nhân dân Đồng Nai đã dành cho ông một vị trí cao cả trong lòng cùng tước hiệu Quốc công vô cùng tôn kính. Không những vậy, để xứng với công ơn của Đoàn Văn Cự, Nhà Nước đã dành riêng cho ông một khu đền thờ khang trang rộng gần 3000m², thuộc phường Tam Hiệp (thành phố Biên Hòa).

Bức bình phong hình hổ ở gian trước khu đền Đoàn Văn Cự.

Ngày 8 tháng 4 (âm lịch) hàng năm, nhân dân địa phương đều làm lễ tế trang trọng để tưởng nhớ thủ lĩnh Đoàn Văn Cự và 16 nghĩa quân.

Gian chính điện thờ Đoàn Văn Cự và 16 nghĩa binh.

Mộ và đền thờ Đoàn Văn Cự được Bộ Văn hóa - thông tin xếp hạng di tích *lịch sử văn hóa cấp quốc gia* tại Quyết định số 722/QĐ-BVHTT ngày 25 tháng 4 năm 1998.

II. Đoàn Văn Cự - tấm gương sáng, nhân cách tiêu biểu cho người dân nước Việt.

Có thể nói, Đoàn Văn Cự là một trong những nhân cách tiêu biểu cho cốt cách cao đẹp của người dân Việt Nam. Ông là người trí dũng song toàn, và đã cống hiến hết tài năng của bản thân cho đất nước. Đến thăm khu di tích lăng mộ và đền thờ Đoàn Văn Cự, ta có thể thấy sự kính trọng mà người dân dành cho ông là vô cùng sâu sắc. Khu đền nằm giữa khu dân cư đông đúc, không lúc nào vắng người qua lại, nhưng vẫn không ảnh hưởng đến sự trầm lắng uy nghiêm của ngôi đền. Gian điện chính thờ Quốc công Đoàn Văn Cự nghi ngút khói hương, bàn thờ được sơn son thiếp vàng lộng lẫy, trang trọng, cùng với các gian thờ Bác Hồ và nơi trưng bày bằng công nhận di tích cấp quốc gia của đền thờ càng làm tăng thêm sự nghiêm trang trong không gian và trong lòng mỗi người khách đến thăm viếng nơi tôn vinh danh nhân.

Bàn thờ Đoàn Văn Cự trong chính điện khu đền thờ.

Đoàn Văn Cự đã sống cách đây hơn một thế kỉ, vào thời đại mà nam nhân phải đặt công danh và lòng trung với nước lên hàng đầu, ông đã sống đúng với tất cả những giá trị cao đẹp mà người dân Việt Nam gìn giữ trong hàng nghìn năm dựng nước. Thực dân Pháp xâm lược nước ta khi ông vẫn còn là một người thanh niên với tuổi trẻ cùng biết bao hoài bão lớn lao, ông đã tiếp bước cha mình, chống lại những kẻ xâm lược, để bảo vệ từng tấc đất quê hương. Cho dù việc đó đồng nghĩa với việc ông phải rời bỏ nơi chôn nhau cắt rốn, đối mặt với trăm nghìn hiểm nguy, gian khổ, nhưng vị anh hùng dân tộc đã không hề chùn bước, không hề nản lòng nhòn chí. Ông đã dành cả đời mình để xây dựng tổ chức Thiên Địa Hội ở vùng đất Biên Hòa nhằm lật đổ sự cai trị của thực dân đối với nước ta, thế nhưng chí lớn không thành, ông và 16 nghĩa sĩ yêu nước phải trả giá bằng cả tính mạng. Tuy nhiên, sự hi sinh của họ không hề vô nghĩa, Đoàn Văn Cự ngã xuống, nhưng đã củng cố tinh thần yêu nước của biết bao người dân khác, để họ đứng lên, tiếp tục hành trình đấu tranh vì hòa bình độc lập, vì tổ quốc dẫu yêu. Không những vậy, hoạt động của ông còn đặt nền tảng cho các tổ chức yêu nước của nhân dân ta sau này, để rồi rất lâu sau đó, khi đất nước giành lại độc lập từ tay thực dân, đế quốc, thì công lao của ông được mọi người ghi nhớ, và tôn vinh đến mãi sau này.

Có thể nói, Đoàn Văn Cự là tấm gương tiêu biểu cho tinh thần yêu nước và đấu tranh của người dân Việt Nam xưa và nay. Ông còn là con người hoàn thiện về cả tài trí, đức độ, văn hóa, thể chất. Có bao nhiêu người có thể sống đến cái tuổi “cổ lai hi” mà vẫn có thể vung đao chém giặc, cho dù sau đó ông bị giặc phục kích, hi sinh, nhưng sự dũng mãnh của vị tướng quân An Nam đủ khiến quân xâm lược phải kiêng dè, nể phục. Không những vậy, cho đến ngày nay, khi đất nước đang sống trong thời bình, thì tấm gương sáng của vị danh nhân đã ngã xuống cách đây hơn 100 năm vẫn luôn khiến con cháu đời sau ngưỡng mộ, noi theo. Nhất là khi giới trẻ ngày nay đang dần bị lai tạp về văn hóa nước ngoài mà bỏ quên những giá trị truyền thống của đất nước, của cha ông, thì nhân cách, lối sống của Đức ông Đoàn Văn Cự càng nên là mục tiêu hướng tới của thanh niên, để hướng tới sự phát triển toàn diện về thể chất, tinh thần và trí tuệ nhằm xây dựng đất nước hòa bình, tươi đẹp và cũng là để xứng đáng với sự hi sinh của ông cha ta qua những năm tháng đấu tranh gian khổ.

III. Bảo vệ di tích lịch sử, là bảo vệ truyền thống cao đẹp của đất nước ta.

Hiện nay, khu đền thờ Đoàn Văn Cự đang bị một số hộ dân tụ tập buôn bán ngay trước cổng chính và không những thế, khuôn viên đền thờ còn bị chiếm dụng để sản xuất, kinh doanh chậu và cây cảnh, làm mất đi vẻ uy nghiêm, tôn kính của nơi thờ tụng danh nhân. Bên cạnh đó, một số bộ phận của di tích đã bị hư hại do thời gian. Thiết nghĩ, các cấp chính quyền cần ra tay dẹp bỏ nạn buôn bán trái phép và tiến hành tu sửa di tích để trả lại vẻ đẹp và sự tôn nghiêm xứng đáng với công lao mà Đoàn Văn Cự đã đem lại cho quốc gia. Bản thân tôi xin đưa ra một số giải pháp để giữ gìn di tích đền thờ và khu mộ Đoàn Văn Cự nói riêng và các danh nhân văn hóa – lịch sử Đồng Nai nói chung:

- Tổ chức trùng tu, sửa chữa khu đền thờ và khu mộ (sơn lại các bờ tường bị xỉn màu, rêu bám, sửa lại một số công trình bị hư hại do thời gian...).
- Dẹp bỏ nạn buôn bán trái phép, lấn chiếm lòng lề đường của người dân sinh sống xung quanh đền thờ.
- Chấm dứt tình trạng chiếm dụng diện tích đền thờ sai mục đích (kinh doanh hàng quán, sơ sở sản xuất chậu hoa, chậu cây cảnh trong khuôn viên di tích).
- Tổ chức lễ giỗ hàng năm để tưởng nhớ và vinh danh quốc công Đoàn Văn Cự.

Phía trước đền thờ là nơi người dân tụ tập buôn bán.

Người dân chiếm dụng sân trước khu đền để kinh doanh tiệm giải khát.

*Sân giữa, ngay trước chính điện cũng không bị bỏ qua :
Các chậu cây cảnh chưa được sơn xếp thành từng dãy.*

Bên cạnh đó, còn có một sự thật đáng buồn là còn khá ít người dân biết đến danh nhân Đoàn Văn Cự và công lao của ông cũng như sự hiện diện của khu đền thờ nằm ngay trung tâm thành phố. Để khắc phục tình trạng này, cần có những biện pháp thiết thực nhằm phổ biến tấm gương sáng của người anh hùng dân tộc đến tất cả mọi người hòng xây dựng, củng cố tinh thần yêu nước của người dân cũng như đề cao truyền thống tốt đẹp của dân tộc. Việc này có thể được thực hiện bằng rất nhiều biện pháp, mà hữu hiệu nhất là tổ chức tuyên truyền qua báo chí, truyền thông, tuyên truyền ở các trường học, các cơ sở làm việc để những đóng góp của Quốc công Đoàn Văn Cự được tất cả mọi người ở mọi lứa tuổi, mọi tầng lớp biết đến, học tập, noi theo. Và một trong số những biện pháp cụ thể nên được thực hiện là:

- Tổ chức tuyên truyền các tấm gương anh hùng qua các phương tiện thông tin đại chúng (qua sóng phát thanh của đài truyền hình Đồng Nai, báo Đồng Nai...) bằng các phóng sự, bài viết,...
- Tổ chức các chuyến tham quan di tích kết hợp giới thiệu, phổ biến tấm gương sáng của danh nhân qua đó giáo dục, tuyên truyền nhằm củng cố tinh thần yêu nước cho học sinh – sinh viên, là lực lượng nòng cốt trong công cuộc xây dựng và phát triển đất nước.
- Tổ chức các cuộc thi tìm hiểu, phát hành các tập san giới thiệu về danh nhân ở Đồng Nai (trong đó có Đoàn Văn Cự).
- Tổ chức tuyên truyền về danh nhân Đoàn Văn Cự ở các tổ chức đoàn cơ sở (trường học), khuyến khích học sinh – sinh viên tìm hiểu, học tập theo tấm gương yêu nước của Người.

Bằng những biện pháp thiết thực đã kể trên mong rằng truyền thống văn hóa, yêu nước, ý chí đấu tranh mạnh mẽ của người dân Đồng Nai nói riêng và dân tộc Việt Nam nói chung sẽ trường tồn và được truyền bá đến các thế hệ tương lai nhằm giữ gìn và phát huy truyền thống vô cùng đáng quý của dân tộc, cũng là để tôn vinh những con người đã hy sinh thân mình để bảo vệ độc lập tự do của đất nước.

Một số hình ảnh khác về khu di tích lăng mộ và đền thờ Đoàn Văn Cự

Bức bình phong hình hổ ở gian trước khu đền thờ Đoàn Văn Cự và 16 nghĩa binh.

Chính điện đền thờ Đoàn Văn Cự và 16 nghĩa binh.

Những hình ảnh về các hoạt động văn hóa của khu di tích.

Nơi trưng bày bằng khen, giấy chứng nhận các hoạt động của khu di tích.

**DANH SÁCH NHỮNG NGƯỜI CÓ CÔNG XÂY DỰNG & TÔN TẠO
ĐÌNH THỜ ĐOÀN VĂN CỤ**

Từ năm 1956 đến nay

1. HỒ VĂN THỂ
2. NGUYỄN VĂN HỘI
3. NGUYỄN PHỤNG SANG
4. BÙI TRƯỜNG NHỨT
5. BÙI TRƯỜNG THỨ
6. NGUYỄN HỮU PHƯỚC
7. LƯƠNG VĂN BIỆN
8. LÊ VĂN THIÊN
9. LÊ VĂN THỂ
10. NGUYỄN VĂN HƠN
11. NGUYỄN VĂN MÓC
12. HUỖNH VĂN ĐÙM
13. VĂN CÔNG TIỂU
14. TRẦN VĂN SỰ
15. NGUYỄN VĂN CẶNG
16. BÙI TRƯỜNG THÀNG
17. NGUYỄN VĂN HIẾU
18. NGUYỄN VĂN KHINH
19. NGUYỄN VĂN KÍNH
20. PHAN VĂN BẮC
21. NGUYỄN VĂN XIẾU
22. NGUYỄN VĂN TỶ
23. NGUYỄN VĂN THÔN
24. HUỖNH VĂN NHŨI
25. NGUYỄN VĂN TÊN
26. LƯƠNG VĂN HUẤN
27. LƯƠNG VĂN TỶ
28. BÙI TRƯỜNG BẢY
29. PHAN VĂN THỚI
30. LƯƠNG VĂN YÊN
31. ĐÌNH VĂN SÓT
32. PHAN VĂN ĐẠT
33. NGUYỄN VĂN TÝ
34. BÙI VĂN PHÀN
35. NGUYỄN VĂN KẾ
36. NGUYỄN VĂN SÓT
37. VÕ VĂN TRẮC
38. LÊ VĂN PHÚ
39. NGUYỄN VĂN CHỮ
40. NGUYỄN VĂN MƯỜI
41. TRẦN VĂN TỶ
42. NGUYỄN VĂN TÝ
43. NGUYỄN VĂN ĐẠT
44. NGUYỄN VĂN DO
45. HUỖNH VĂN TRỌNG
46. NGUYỄN VĂN DƯ
47. ĐÌNH VĂN AI
48. ĐÌNH VĂN BIỂU
49. NGUYỄN VĂN DỠN
50. PHAN VĂN CẬU
51. THÂN VĂN DẠ
52. BÙI VĂN BI
53. TRỊNH VĂN TRÒN
54. LÊ VĂN TÍN
55. BÙI VĂN HAI
56. LÊ BẢY GÒ
57. NGUYỄN VĂN CHỈNH
58. TRẦN VĂN DỚ
59. LƯƠNG VĂN BẢY
60. LƯƠNG VĂN LÝ
61. NGUYỄN VĂN TRỪ
62. BÙI TRƯỜNG NHƠN
63. BÙI VĂN XE
64. LÊ VĂN KIẾU
65. BÙI TRƯỜNG THUẬN
66. BÙI TRƯỜNG CHÚC
67. NGUYỄN THỊ BƯU
68. LÂM VĂN TRÀ
69. HỒ HOÀNG MIẾNG
70. NGUYỄN VĂN THIẾU
71. TRẦN VĂN ĐỤC
72. NGUYỄN VĂN CHẨN
73. TRẦN VĂN ĐÁU
74. NGÔ VĂN TRỌNG
75. NGUYỄN VĂN ĐƯỢC
76. NGÔ VĂN CHÂU
77. BÙI TRƯỜNG RỘNG
78. BÙI TRƯỜNG HẢI
79. TRẦN VĂN LU
80. PHAN VĂN CÁI
81. NGUYỄN VĂN BÉ
82. TRẦN ĐỨC HÀ
83. NGUYỄN VĂN LÙNG
84. LÊ HOÀNG MAI
85. VÕ VĂN TẤN
86. NGUYỄN VĂN BÌNH
87. NGUYỄN VĂN HOÁ
88. LÊ VĂN MÔI
89. NGUYỄN VĂN SÀNH
90. TRẦN VĂN ĐEO
91. TRẦN VĂN LIẾNG
92. DƯƠNG VĂN TUI
93. HUỖNH VĂN ĐỀ
94. NGUYỄN VĂN CẬT
95. BÙI TRƯỜNG THẮNG
96. PHAN VĂN BỐT
97. NGUYỄN VĂN MAO
98. NGUYỄN VĂN TRỤNG
99. TRẦN VĂN ĐÔNG
100. TRƯƠNG VĂN DƯ
101. NGUYỄN VĂN CU
102. LÊ ĐÌNH LỘC
103. LƯƠNG VĂN TÙNG

Biên soạn: Ông Phan Văn Bớt
Thiết kế: Ông Nguyễn Văn Cầu
Ông Lương Minh Phước
Dưới sự đóng góp ý kiến Ban Quý Tế
và nhân dân Đình Thờ Đoàn Văn Cù

Danh sách những người có công xây dựng và tôn tạo đình thờ Đoàn Văn Cù.

Danh sách các liệt sĩ được thờ tại đền, trong đó có một bà mẹ Việt Nam anh hùng.

Gian thờ Đoàn Văn Cự và 16 nghĩa binh nằm sau khu mộ.

Ba bức hoành phi bên bàn thờ Đoàn Văn Cự tại khu mộ. Bên trái : “Vị quốc vong thân”, bên phải : “Tiết vị chư hầu”, chính giữa : “Sanh vi tướng tử vi thần”.

Khói nghi ngút tại nơi an nghỉ của Quốc công Đoàn Văn Cự và 16 nghĩa binh.